

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО
(РИТОРИКА. РИТОРИКА МЕНЕДЖЕРА)”
(для бакалаврів)

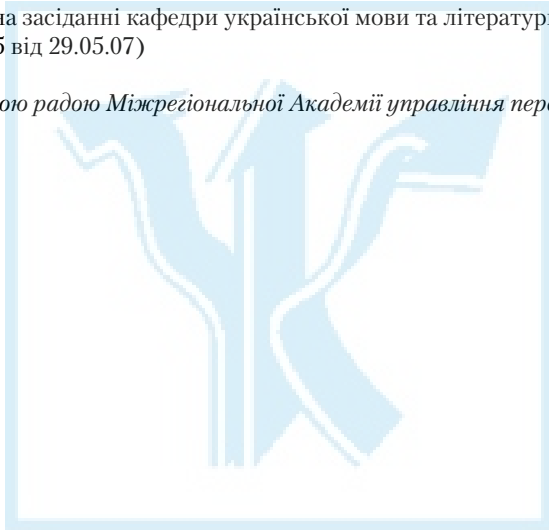
МАУП

Київ 2007

Підготовлено професором *Г. М. Сагач* і доцентом *Г. Л. Бондаренком*
кафедри української мови та літератури

Затверджено на засіданні кафедри української мови та літератури
(протокол № 5 від 29.05.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сагач Г. М., Бондаренко Г. Л. Навчальна програма дисципліни “Ораторське мистецтво (Риторика. Риторика менеджера)” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2007. — 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Ораторське мистецтво (Риторика. Риторика менеджера)”, питання для самоконтролю, завдання для самостійної роботи, навчальний проект (індивідуальне навчально-дослідне завдання), а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Риторика як наука і мистецтво ефективної усної переконуючої комунікації, безумовно, становить фундамент професіоналізму лідерів суспільства різних сфер діяльності. Курс “Ораторське мистецтво (Риторика. Риторика менеджера)” акумулює найважливіші здобутки комплексу гуманітарних наук (теорія комунікації, лінгвістика, психологія, педагогіка, філософія, логіка, еристика, літературознавство, естетика, етика тощо), які в діалектичній єдності зорієнтовані на формування і розвиток мисленнєвої, мовленнєвої комунікативної культури, удосконалення і оптимізацію ефективного мовленнєвого спілкування — етичний риторичний вчинок на засадах Добра.

У соціальному аспекті актуальність введення курсу “Риторики”, зокрема “Риторики менеджера” до навчальної програми вищих навчальних закладів України, зумовлена дефіцитом ораторської культури у сфері менеджменту, потребою у фахівцях (менеджерах різних галузей народного господарства), які поєднують у собі високий духовно-інтелектуальний потенціал з високим професіоналізмом у сфері публічної переконуючої комунікації.

Проблема дефіциту особистостей з комунікативно-лідерськими якостями, які вміють самостійно мислити, ефективно переконувати живим словом, спонукати до дій в ім'я торжества істини й добра, в ім'я величної ідеї розбудови демократичної України, національного відродження, є сучасною стратегічною державною проблемою, оскільки притаманна усім сферам діяльності нашого суспільства. Особливо гостро вона відчувається у менеджменті, який торкається взаємостосунків і подій у сфері “людина — людина”, де потрібно органічно соціалізуватися у складних соціально-економічних умовах, реалізувати високі місії, творчі потенції на благо суспільства, в ім'я торжества людського в людині.

Тому відновлення статусу риторики як класичної науки і навчальної дисципліни, зокрема курсу “Ораторське мистецтво (Риторика. Риторика менеджера)”, є визначним кроком на шляху до творення демократичного, цивілізованого суспільства, в якому творча, високоосвічена людина діє словом ефективно, переконуючо, пам'ятаючи: “В початках сотворіння світу було Слово. В початках сотворіння нації теж повинне бути Слово” (Ліна Костенко).

Завданнями гуманістичної риторики як комплексної дисципліни є навчання мистецтву створювати, з урахуванням узусу і відповідної

йому комунікативної спрямованості, тексти певних жанрів, переважно в усній формі, сприяти практичному оволодінню навичками ораторського мистецтва, культурою вербального та невербального спілкування.

Програму курсу “Ораторське мистецтво (Риторика. Риторика менеджера)” розроблено згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України, “Положенням про навчальну програму дисципліни” МАУП.

Метою навчального курсу є:

- загальний розвиток мисленнєвих, нормативних мовленнєвих умінь і комунікативних навичок студентів, майбутніх менеджерів;
- навчання форм ефективної переконуючої комунікації за нестандартних ситуацій життєвого і професійного спілкування;
- способи встановлення комунікативних стосунків і реалізації творчого потенціалу особистості у парадигмі: “Думка — слово — вчинок”;
- виховати свідоме ставлення до публічного мовлення, мислення, культури;
- довести, що риторика спроможна допомагати кожній людині виявляти оптимальні шляхи виходу з кризових станів буття.

Пропонована програма навчального курсу зорієнтована на потреби сьогодення — навчити ефективної технології комунікації, що є безумовним свідченням комунікативної компетентності сьогоденнього студента — завтрашнього спеціаліста і враховує сучасні наукові досягнення в осмисленні таємниць мистецтва словесного вираження і впливу на аудиторію.

Програма складається із взаємопов’язаних і взаємообумовлених частин, які разом із урахуванням певної послідовності відтворюють логіко-структурну модель курсу:

I. Предметна сфера сучасної риторики як теорії та практики красномовства.

II. Основи ораторського мистецтва.

III. Прикладна риторика.

Частково навчальний матеріал (підготовка рефератів, доповідей, промов на конференціях тощо) пропонується для засвоєння студентам у процесі самостійної роботи.

Тематика та розподіл годин курсу можуть коригуватися відповідно до реальних умов викладання, базового рівня знань студентів, слуха-

чів МАУП і громадськості. Курс “Ораторське мистецтво (Риторика. Риторика менеджера)” є основою формування риторичної культури студентів і слухачів МАУП:

1. Духовно-моральна культура — любов до людей (гуманізм), відповідальність за своє слово, віра (побожність), справедливість, чесність, скромність, доброта, доброзичливість, взаємодопомога, емоційна підтримка (стриманість).
2. Мисленнєва (логічна) культура — самостійність, логічність (ясність), продуктивність, самокритичність (рефлексія), гнучкість, швидкість (оперативність).
3. Культура мовлення — правильність (нормативність), точність (ясність), доступність, доцільність, виразність (художня образність), експресивність, техніка мовлення, володіння голосом (дикція, артикуляція, дихання), паузація, інтонація.
4. Комунікативна культура — повага до співрозмовника, тактовність (коректність), емпатійність, ввічливість, розкутість, управління поведінкою слухачів (аудиторії), залучення однодумців.
5. Сценічна (театральна) культура — виконавське мистецтво (артистизм), управління жестами, мімікою, позою, ходом; зовнішній вигляд — культура одягу, взуття, зачіски тощо.

У кінцевому результаті навчання студент повинен *знати*:

- основні питання історії риторики;
- основні категорії, розділи і закони риторики;
- основні прийоми удосконалення майстерності мовлення як засобу удосконалення умінь, вирішення виробничих завдань;
- специфіку ділового спілкування, особливості комунікативно-мовленнєвих ситуацій, характерних для професійної діяльності менеджера;
- закономірності логіки мовлення;
- основні види ораторських промов;
- професійно значущі для менеджера мовленнєві жанри;
- теорію техніки мовлення.

У процесі вивчення курсу студент повинен *уміти*:

- екстраполювати основні закони риторики на риторичну діяльність менеджера;
- вибирати тему промови, аналізувати її, збирати і систематизувати матеріал із даної проблеми;

- на основі спостережень і аналізу бази даних створювати “портрет аудиторії”;
- аналізувати і вибирати професійно значимий мовленнєвий жанр, що відповідає конкретній ситуації та створювати максимально ефективну композицію промови;
- вести розгорнутий монолог, ефективну бесіду з фахової проблематики;
- вирішувати комунікативні та мовленнєві завдання в конкретній ситуації спілкування;
- логічно правильно, точно, етично й емоційно виражати думки в словах, відповідно до змісту, умов комунікації та адресата, прагнучи при цьому передати у промові свій індивідуальний стиль;
- володіти полемічним мистецтвом (диспут, полеміка, дискусія);
- системно аналізувати весь комунікативний процес (рефлексія).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни

“ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО (РИТОРИКА. РИТОРИКА МЕНЕДЖЕРА)”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
1	<p>Змістовий модуль I. Риторика як наука і мистецтво</p> <p>Роль мистецтва красномовства в духовно-моральному та інтелектуальному оновленні громадянського суспільства незалежної України</p>
2	Теоретичні та історичні основи мистецтва красномовства. Презентація авторської Школи риторики “Златоуст”
3	<p>Змістовий модуль II. Оратор і аудиторія</p> <p>Оратор і аудиторія: мистецтво публічної взаємодії</p>
4	Риторична етика, духовно-моральний потенціал красномовства на засадах християнської етики. Агональна (конфронтаційна) риторика

1	2
5	Змістовий модуль III. Архітектоніка промови Інвенція — мистецтво задуму промови, пошук і знаходження конструктивних ідей
6	Диспозиція (архітектоніка) промови
7	Змістовий модуль IV. Ораторами стають! Елокуція — мистецтво вербального оформлення промови
8	Меморія та акція. Мистецтво проголошення промови перед аудиторією
9	Змістовий модуль V. Прикладна риторика Професійне красномовство (ділова риторика)
10	Основи полемічного мистецтва
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО (РИТОРИКА. РИТОРИКА МЕНЕДЖЕРА)”

Змістовий модуль I. Риторика як наука і мистецтво

Тема 1. Роль мистецтва красномовства в духовно-моральному та інтелектуальному оновленні громадянського суспільства незалежної України

Визначення риторики від давнини до сучасності. Риторика й ораторське мистецтво. Місце риторики серед інших наук. Риторична формула: закони управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю.

Сутність і зміст риторичних законів як системи:

- концептуальний;
- моделювання аудиторії;
- стратегічний;
- тактичний;
- мовленнєвий;
- ефективної комунікації;
- системно-аналітичний.

Предмет, завдання і структура курсу. Література до курсу. Категорії риторики: етос, пафос, логос. Основні роди і види (жанри) красномовства.

Володіння словом животворящим як проблема соціального, професійного й особистого благополуччя: яке слово — таке і життя.

Риторична культура особистості й суспільства — проблеми й перспективи.

Література [3; 9; 14–18; 20; 23; 24; 40; 44]

Тема 2. Теоретичні та історичні основи мистецтва красномовства. Презентація авторської Школи риторики “Златоуст”

Основні етапи зародження й розвитку риторики в історії людства. Розвиток риторики в античності — однієї з семи вільних наук. Розвиток риторики в епохи Середньовіччя, Відродження і модерну.

Неориторика в розвинених країнах Заходу. Сучасні риторичні школи. Розвиток риторики в Україні: ідеали і реалії.

Риторичні портрети ораторів від давнини до сучасності. Сучасні постаті ораторів.

Риторика і суспільство: роль живого слова у суспільному житті в Україні нового тисячоліття.

Література [1; 2; 5; 6; 8; 9; 15–18; 21; 23; 36; 39; 53]

Змістовий модуль II. Оратор і аудиторія

Тема 3. Оратор і аудиторія: мистецтво публічної взаємодії

Роль ораторського мистецтва як фундаментального фактора у процесі розвитку людства та особистості. Поняття риторичного ідеалу. Тезаурусний аналіз творчої особистості оратора-менеджера та колективного портрета аудиторії. Ното *verbo agens* (*лат.*) — людина, яка діє словом.

Професіограма оратора-менеджера. Красномовство — ознака харизми політика, свідомого громадянина.

Гностичні, перцептивні, соціально-комунікативні уміння, навички, знання оратора-менеджера.

Загальнопсихологічні вимоги до оратора. Образ та особистість оратора — політика.

Оратор-чоловік, оратор-жінка; вимоги аудиторії до оратора. Індивідуальний ораторський стиль. Роль раціональних та ірраціональних факторів у риторичному генезисі.

Аудиторія. Система цінностей аудиторії як колективного суб'єкта риторичної дії. Типи аудиторій. Типи співрозмовників. Програми вивчення аудиторії. Психологія аудиторії, погляди, світосприймання.

Бар'єри розуміння, громадська думка, мотивація, установка.

Психологія натовпу. Взаємодія оратора з аудиторією як творчий процес.

Взаємодія оратора з аудиторією. Урахування специфіки аудиторії й встановлення контактів з нею. Діалог як риторичний дискурс.

Прийоми активізації уваги слухачів: риторичне запитання; драматизація; зіставлення усіх “за” і “проти”; згадка про цікаву пригоду з минулого чи сучасного; експресія; внесення елемента неформальності; прогнозування; провокація; несподівана інформація; гіперболізація; наведення цитат, максимів, афоризмів, прислів'їв і приказок; подання незвичних пропозицій; наведення історичного епізоду або епізоду з особистого життя тощо.

Правила спілкування для оратора і слухача: спільне і специфічне.

Основні критерії оцінювання публічної промови: обізнаність промовця з вибраної теми; точне, цікаве та інтригуюче формулювання назви теми: фактор актуальності та новизни теми; ефективність вступу; інформаційна свіжість; логічність розвитку теми; аргументація основних положень; контраргументація; наочність; контакт з аудиторією; засоби активізації уваги слухачів; мистецтво цитування; прийоми драматизації виступу; поведінка оратора на трибуні; стилістична виразність виступу; техніка і культура мовлення; засоби художнього мовлення; афористичність мовлення; інтонаційна різноманітність; елементи театралізації; гумор; цікаві приклади тощо.

Урахування психологічних особливостей аудиторії під час підготовки оратора до публічного виступу.

Характеристика аудиторії. Перешкоди встановлення контакту оратора й аудиторії, шляхи їх подолання.

Поняття про мовленнєву агресію. Принципи безконфліктного спілкування. Рольовий трикутник у діалозі: “Переслідувач”, “Радник”, “Жертва”. Співрозмовники: “Батько”, “Дорослий”, “Дитина”.

Технології налагоджування контакту на докомунікативній, комунікативній і посткомунікативній фазах комунікації.

Аналіз якості та ефективності продукту риторичної діяльності.

Самоаналіз (рефлексія) і коригування продукту мисленнєво-мовленнєвої діяльності, мистецтво критики й аналізу інших.

Планування й прогнозування ораторської діяльності.

Література [7–9; 15–18; 20; 23; 29; 47; 48]

Тема 4. Риторична етика, духовно-моральний потенціал красномовства на засадах християнської етики. Агональна (конфронтаційна) риторика

Язик — друг і ворог особистості. Протилежні оцінки мовлення, його небезпеки й благості. Двоїсте ставлення до мовлення і риторики.

Риторична етика від античності до сучасності.

Красномовство істинне і хибне (псевдокрасномовство).

Маніпулятивна риторика (антириторика). Вчення М. Бахтіна та І. Пешкова про риторичний вчинок.

Етичні джерела народного золотослова України про риторичну етику. Красномовство слов'ян. Етичні традиції Київської Русі.

Українська неориторика Любові на духовно-моральних засадах християнської етики.

Похвальне красномовство (епідейктичне): традиції та сучасність.

Образ ратора та особистість мовця: духовно-моральні засади єдності думки, слова, риторичного вчинку на засадах християнської етики.

Література [6; 8; 13–21; 23; 24; 42; 44; 47; 61]

Змістовий модуль III. Архітектоніка промови

Тема 5. Інвенція — мистецтво задуму промови, пошук і знаходження конструктивних ідей

Типи підготовки до промови, переваги і недоліки кожного з них.

Концептуальний закон. Процес і способи розробки концепції.

Закон моделювання аудиторії. Прогнозування соціально-психологічних ознак.

Стратегічний закон. Системна побудова оратором стратегії впливу на аудиторію.

Тактичний закон.

Психологічні аспекти впливу.

Цільова установка оратора. Завдання та надзавдання.

Література [5; 7; 8; 15–18; 20; 23; 24; 33]

Тема 6. Диспозиція (архітектоніка промови)

Архітектоніка промови: вступ, нарація (виклад), розробка (аргументація), заключна частина. Варіанти схеми. Вступ: види та функції. Виклад: моделі та методи. Аргументація: структура та види. Логічна культура оратора. Логічні помилки. Заключна частина: типи її побудови.

Активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності аудиторії.

Література [5; 7–9; 11; 16–18; 20; 23; 24; 33; 40; 41; 45; 50; 59]

Змістовий модуль IV. Ораторами стають!

Тема 7. Елокуція – мистецтво вербального оформлення промови

Прямі способи мовленнєвого впливу. Непрямі способи мовленнєвого впливу. Логіка і паралогіка.

Фігуративна практика. Фігури. Тропи: метафора, метонімія, іронія та ін. Мовленнєвий закон. Алхімія та магія живого слова. Комунікативні якості мовлення: правильність, виразність, багатство, ясність, точність, стислість, доцільність, художня образність.

Техніка мовлення. Поради ораторам.

Робота над готовим текстом. Репетиція промови.

Співвідношення виступу та імпровізації.

Література [5; 7–9; 11; 16–18; 20; 23; 24; 33; 40; 41; 45; 50; 59]

Тема 8. Меморія та акція. Мистецтво проголошення промови перед аудиторією

Меморія: загальна характеристика. Акція. Партитура тексту як програма дій оратора. Контакт між оратором та аудиторією. Ораторський шок. Стреси й стресори оратора. Полемічна майстерність оратора.

Закон ефективної комунікації. Система дій з метою встановлення і збереження контакту.

Невербальна комунікація.

Системно-аналітичний закон. Аналіз якості та ефективності продукту мисленнево-мовленнєвої діяльності. Самоаналіз (рефлексія), аналіз інших виступів. Планування і прогнозування ораторської діяльності. Ефективність і впливовість виступу оратора.

Література [5; 7–9; 11; 16–18; 20; 23; 24; 33; 40; 41; 45; 50; 56; 59]

Змістовий модуль V. Прикладна риторика

Тема 9. Професійне красномовство (ділова риторика)

Цілі і завдання професійної риторики (риторики менеджера). Формування позитивного іміджу ділової людини України. Образ (імідж) і особистість ратора-менеджера. Професіограма менеджера. Харизма ділової людини. Національні особливості ділового спілкування.

Культура мислення менеджера як вмотивоване і нормативне використання мовного матеріалу і мовленнєвих засобів за певних ситуацій професійного спілкування. Специфіка мовлення менеджера. Компоненти поняття “культура мовлення менеджера”: культура писемного мовлення, культура публічного усного мовлення.

Література [3; 4; 12–14; 20; 25–27; 29; 31–35; 42; 47]

Тема 10. Основи полемічного мистецтва

Сутність полеміки та її різновиди. Спільне та відмінне у різновидах полеміки, дискусії, диспуту, суперечки. Мистецтво полеміки. Етика та етикет полеміста. Риси полемічного стилю. Культура полеміки.

Полемічні прийоми. Методи маніпулювання, шляхи їх визначення і подолання. Заборонені прийоми в полеміці.

Умови вибору мови і стилю полеміки у різних жанрах красномовства. Доцільність використання емоцій, іронії, сарказму в суперечці, полеміці, дискусії, диспуті тощо. Конструктивізм полеміки, дискусії, диспуту.

Живе слово в ефірі: особливості прямого ефіру — монологу, діалогу, полілогу.

Література [13; 20; 24; 26; 43; 47; 60]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Розкрийте зміст понять “красномовство”, “оратор”, “ритор”.
2. Розкрийте модель ораторської діяльності за Арістотелем.

3. Охарактеризуйте категорію риторики “етос”.
4. Охарактеризуйте категорію риторики “пафос”.
5. Охарактеризуйте категорію риторики “логос”.
6. Назвіть якісні характеристики публічного мовлення. Коротко проаналізуйте кожну з цих характеристик.
7. Назвіть основні етапи публічного мовлення.
8. Що ви розумієте під поняттями “задум промови”, “тема”, “підтема”, “мікротема”. Назвіть основні вимоги до назви теми.
9. Навіщо ораторові визначати загальну цільову установку промови: інформувати, надихати, переконати, закликати до дій.
10. Охарактеризуйте три основні функції вступу: привернути увагу слухачів, налаштувати аудиторію на позитивне сприйняття промови, підготувати ґрунт для розробки теми.
11. Які види зачинів ви знаєте? З якою метою оратор використовує зачин?
12. Назвіть основні форми викладу матеріалу в основній частині.
13. У чому особливості природної моделі викладу матеріалу?
14. У чому особливості штучної моделі викладу матеріалу?
15. У чому різниця між елегантним і доцільним закінченням промови?
16. Охарактеризуйте типи доцільного фіналу промови: підсумкового, типологічного і апелювального.
17. Назвіть і проаналізуйте основні форми та види ораторського монологу. Які з них безпосередньо стосуються діяльності менеджера?
18. Який рід і вид красномовства ви найчастіше будете використовувати у своїй професійній діяльності?
19. Які риторичні школи ви знаєте? Чим вони відрізняються?
20. Дайте визначення риторики як науки. Чи не суперечить таке її тлумачення аристотелівському визначенню? Поясніть.
21. Сформулюйте та охарактеризуйте концептуальний закон риторики.
22. Сформулюйте та охарактеризуйте закон моделювання аудиторії.
23. Сформулюйте та охарактеризуйте стратегічний закон риторики.
24. Сформулюйте та охарактеризуйте тактичний закон риторики.
25. Сформулюйте та охарактеризуйте мовленнєвий закон риторики.
26. Сформулюйте та охарактеризуйте закон ефективної комунікації.

27. Сформулюйте та охарактеризуйте системно-аналітичний закон риторики.
28. В яких риторичних законах відображений організаційний аспект управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю, а в яких власне управлінський аспект?
29. Розкрийте причини інфляції слова, мовленнєвої агресії, риторичної кризи в кінці ХХ ст.
30. Як ви розумієте поняття “кордоцентричності” ментальності українців?
31. Яким ви уявляєте ідеального оратора-менеджера ?
32. Якими уміннями, навичками, знаннями повинен володіти оратор-менеджер?
33. Які ви знаєте ораторські стилі? Від яких факторів залежить вибір ораторського стилю?
34. Чи маєте ви індивідуальний ораторський стиль? Розкрийте, будь ласка, деякі ваші творчі знахідки.
35. Охарактеризуйте національні особливості спілкування.
36. У чому полягає логічна культура оратора-менеджера?
37. Розкрийте основні закони логіки, які формують логічний зміст промови.
38. Чим відрізняється риторика і софістика?
39. Назвіть і дайте характеристику вагомим (достовірним, переконливим) аргументам. Некоректні аргументи.
40. Назвіть і дайте характеристику неспроможним аргументам.
41. Назвіть і дайте характеристику некоректним аргументам.
42. Якій композиційній будові промови ви надаєте перевагу? Чому?
43. Чи вмієте ви нейтралізувати логічні маніпуляції у спілкуванні?
44. Мова і мовлення: чим вони відрізняються?
45. Назвіть основні норми культури української мови.
46. Що таке позитивний і негативний білінгвізм?
47. Якими прийомами у вираженні усного слова ви володієте?
48. Які вимоги мовленнєвого етикету ви знаєте?
49. Які бар'єри взаєморозуміння ви знаєте?
50. Чи вмієте ви долати ораторський шок?
51. Які етичні засади забезпечують успішне взаєморозуміння оратора й аудиторії?
52. Назвіть та охарактеризуйте прийоми активізації уваги слухачів.
53. Назвіть та охарактеризуйте прийоми формування позитивних емоцій у слухачів.

54. Які ви знаєте тропи риторики? Наведіть приклади десяти тропів риторики.
55. Які ви знаєте фігури риторики? Наведіть приклади п'яти фігур риторики.
56. У чому полягає психологія успіху та ефективного управління?
57. Якими невербальними засобами спілкування ви володієте?
58. Що ви розумієте під конкретною цільовою установкою. Наведіть приклади формулювання цільової установки просто і з опрацюванням.
59. Охарактеризуйте типи матеріалу у складі повідомлення: емпіричний, енциклопедичний, компаративний.
60. Охарактеризуйте фази інвенції: вибору, орієнтації, занурення.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Підготувати промову з однієї і тієї самої теми для трьох різних аудиторій.
2. Підготувати (і провести) диспут на морально-етичну тему.
3. Підготувати і виголосити інформаційну промову.
4. Підготувати і виголосити промову з метою надихнути.
5. Підготувати і виголосити промову з метою переконати.
6. Підготувати і виголосити промову з метою закликати до дій.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЕКТ (ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ)

Підготувати реферат і захистити його на заліковому занятті у формі доповіді (регламент – 5 хв).

1. Види епідейктичних промов.
2. Стилї ділового спілкування.
3. Типи (види) діалогічних промов.
4. Пояснювальний монолог (пояснювальна промова).
5. Засоби активізації уваги слухачів.
6. Доповідь (повідомлення) як різновид інформаційної промови.
7. Культура мовленнєвої поведінки менеджера.
8. Комунікативні якості мовлення.
9. Невербальні засоби спілкування.
10. Інтонаційний стиль як різновид інтонаційного оформлення усного мовного вислову.
11. Слухання у професійній діяльності менеджера: види і способи.

12. Інформаційна промова менеджера та її особливості.
13. Аргументаційна промова менеджера та її особливості.
14. Дискусійна промова менеджера та її особливості.
15. Діалог та його організація.
16. Прийоми запам'ятовування промови (меморія).
17. Психологічні прийоми маніпулювання у суперечках.
18. Невербальні прийоми маніпулювання у суперечках.
19. Прийоми мовного маніпулювання.
20. Софізми у суперечках.
21. Правила та помилки в аргументації та критиці.
22. Види суперечок.
23. Етикетна поведінка у мовленні менеджера.
24. Фонетична сторона усного етикетного мовлення.
25. Іменники називання осіб і звертання до них.
26. Словесні формули у стандартних етикетних ситуаціях.
27. Антиетикет у спілкуванні.
28. Терапія слова. Роль навіювання в комунікації.
29. Рефлексія як шлях до саморозвитку оратора.
30. Гумор як ораторський засіб встановлення сприятливої обстановки спілкування.
31. Логічні та емоційні засади промови менеджера.
32. Елементи художності та літературні прийоми у мові оратора-менеджера.
33. Мовленнєві емоції.
34. Неориторика (нова риторика): основні напрями та результати.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Античные* риторики. — М., 1978.
2. *Бондаренко Г. Л.* Національне соціально-побутове красномовство як особливий вид усного мовлення. — Умань, 2006.
3. *Введенская Л. А., Павлова Л. Г.* Деловая риторика. — Ростов н/Д, 2000.
4. *Головатий М. Ф.* Навчи себе сам: Навч.-метод. розробка. — К.: МАУП, 2002.
5. *Клюев Е. В.* Риторика (Инвенция. Диспозиция. Элокуция). — М.: ПРИОР, 1999. — 272 с.

6. *Корнилова Е. Н.* Риторика — искусство убеждать. Своеобразие публицистики античной эпохи. — М.: УРАО, 1998. — 208 с.
7. *Кузнецов И. Н.* Практикум по риторике: Учеб.-справ. пособие. — Минск: Совр. слово, 2004. — 352 с.
8. *Куньч З.* Риторичний словник. — К.: Рідна шк., 1997. — 342 с.
9. *Леммерман Х.* Учебник риторики. — М., 1997.
10. *Логика и риторика: Хрестоматия.* — Минск, 1997.
11. *Михайличенко Н. А.* Основы риторики: Учеб. пособие. — М.: ЮНТУС, 1994.
12. *Мищич П.* Как проводить деловые беседы. — М., 1987.
13. *Панкратов В. Н.* Манипуляции в общении и их нейтрализация. — М., 2000.
14. *Радевич-Винницький Я.* Етикет і культура спілкування. — Львів: СПОЛОМ, 2001. — 224 с.
15. *Рождественский Ю. В.* Теория риторики. — М.: Добросвет, 1999. — 482 с.
16. *Сагач Г. М.* Словник-мінімум термінів красномовства. — К., 1992.
17. *Сагач Г. М.* Словник термінів красномовства // Г. М. Сагач. Золотослів. — К., 1993. — С. 315–359.
18. *Сагач Г. М.* Риторика. — К., 2000.
19. *Сагач Г. М.* Слово животворяще. — К., 2000.
20. *Сагач Г. М.* Ділова риторика: Мистецтво риторичної комунікації. — К.: Зоря, 2003.
21. *Сагач Г. М.* Риторичний квітник: афористичний золотослів. — К.: Слово, 2004.
22. *Сагач Г. М.* Храм Слова. — К., 2005.
23. *Сагач Г. М.* Вибрані праці: У 5 т. — Рівне, 2006.
24. *Сагач Г. М.* Словник основних термінів та понять риторики. — К., 2006.
25. *Чалдини Роберт.* Психология влияния. — СПб., 2000.
26. *Шейнов В. П.* Искусство убеждать. — М., 2000.
27. *Шепель В. М.* Имиджеология: секреты личного обаяния. — М., 1997.
28. *Щёкин Г. В.* Визуальная психодиагностика. — К.: МАУП, 2003.
29. *Щёкин Г. В.* Как эффективно управлять людьми. Психология кадрового менеджмента: Науч.-практ. пособие. — К.: МАУП, 1999.
30. *Эрнст Отто.* Слово предоставлено вам. — М., 1988.
31. *Якокка Ли.* Карьера менеджера. — М., 1991.

32. *Юри У.* Преодолевая “нет”, или Переговоры с трудными людьми. — М., 1993.

Додаткова

33. *Айви А.* Лицом к лицу: Практик. пособие для освоения приемов и навыков делового общения. — Новосибирск: ЭКОР, 1994.

34. *Арредондо Лэни.* Искусство деловой презентации. — Челябинск: Урал LTD, 1998.

35. *Бороздина Г. В.* Психология делового общения: Учеб. пособие. — М.: ИНФРА-М, 1999.

36. *Вандишев В. М.* Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2003.

37. *Введенская Л. А.* Культура и искусство речи. Современная риторика. — Ростов н/Д: Феникс, 1995.

38. *Все об этике.* — Ростов н/Д, 1997.

39. *Гриненко Г. В.* Хрестоматия по истории мировой культуры. — М.: Юрайт, 1999.

40. *Далецкий И. Б.* Практикум по риторике. — М.: Издат. центр АЗ, 1996.

41. *Данкел Ж., Царизм З.* Ораторское искусство — путь к успеху. — СПб.: Питер Пресс, 1997.

42. *Діловий етикет.* — К., 2000.

43. *Дебати:* Навч. посіб. — К.: А.П.М., 2001.

44. *Дороніна М. С.* Культура спілкування ділових людей. — К., 1998.

45. *Зарецкая Е. М.* Риторика: Теория и практика речевої комунікації. — М., 1998.

46. *Золотослів:* Хрестоматія до курсу риторики / Упоряд. Г. М. Сагач. — К., 1992.

47. *Зубенко Л. Г., Немцов В. Д.* Культура ділового спілкування. — К., 2000.

48. *Карнеги Д.* Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. — Днепропетровск: Титул, 1996.

49. *Ломовский В. Д.* О судебной речи: Учеб. пособие. — Калинин, 1990.

50. *Львов М. Ф.* Риторика. — М., 1995.

51. *Меш Г. Д.* 10 уроків ораторської майстерності тим, хто вчиться виступати публічно. — К., 1993.

52. *Мурашов А. А.* Риторика: Хрестоматія-практикум. — М., 1998.

53. *Неориторика:* генезис, проблеми, перспективи: Сб. науч.-аналит. обзор. — М., 1987.

54. *Овчинникова А. П.* Пять шагов к хорошей речи. Речевая коммуникация: техника речи. — О.: ОКФА, 1997.
55. *Ораторы Греции.* — М.: Худ. лит., 1985.
56. *Пиз А., Гарнер А.* Язык разговора. — М., 2000.
57. *Пономарів О. Д.* Культура слова. — К.: Либідь, 2001.
58. *Сопер Поль.* Основы искусства речи. — М.: Яхтсмен, 1995.
59. *Томан Іржі.* Мистецтво говорити. — К., 1996.
60. *Хміль І. Ф.* Ділове спілкування. — К., 2004.
61. *Шеломенцев В. Н.* Этикет и культура общения. — К.: Обериг, 1995.

Интернет-ресурси

1. *Пальцева Л. А.* Материалы по истории Причерноморья в античную эпоху. Ч. 1: Исократ и Эсхин. — http://www.centant.ru/centrum/publik/paltzeva/pal_0201.htm.
2. <http://filosof.historic.ru/books>.
3. *Аристотель.* Риторика / Пер. Н. Платоновой // Античные риторики. — М., 1978. — www.ritorika.igro.ru
4. *Цицерон М. Т.* Три трактата об ораторском искусстве / Пер. с лат. Ф. А. Петовского, И. П. Стрельниковой, М. Л. Гаспарова; Под ред. М. Л. Гаспарова. — М.: Науч.-издат. центр “Ладомир”, 1994. — 475 с. — www.ritorika.igro.ru
5. *Аверкий.* Руководство по гомилетике. — М., 2001. — 143 с. — <http://www.klikovo.ru/db/book/head/874>
6. *Конспект* по гомилетике. — Загорск: Лавра-семинария, 1970. — <http://www.sedmica.ortodoxu.ru/kdais/kds-gomilet-3.htm>
7. *Волков А. А.* Курс русской риторики. — <http://www.klikovo.ru/db/sect/51>
8. *Вопросы* теории и практики обучения профессиональной речи в современных публикациях и исследованиях. — <http://www.seun.ru/books/Books/KafFiP/Metod/orlov02/1.2.htm>
9. *Корнилова Е. Н.* Риторика — искусство убеждать. Своеобразие публицистики античной эпохи. — М.: Изд-во УРАО, 1998. — 208 с. — http://media.utmn.ru/library_view_book.php?chapter_num=14&bid=307
10. *Миртов.* Живое слово. — http://www.orator.biz/?full=1&s=38&d_id=162
11. *Пекерская Е. М.* Вокальный букварь. — http://www.orator.biz/?full=1&s=39&d_id=118

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Ораторське мистецтво (Риторика. Риторика менеджера)”	6
Зміст дисципліни “Ораторське мистецтво (Риторика. Риторика менеджера)”	7
Питання для самоконтролю	12
Завдання для самостійної роботи.....	15
Навчальний проект (індивідуальне навчально-дослідне завдання)	15
Список літератури.....	16

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>Т. М. Тележенко</i>
Комп’ютерне верстання	<i>О. Л. Лашина</i>

МАУП

Зам. № ВКЦ-3227

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП